HELYI KIADÁSOK

HELYI (MEGSZÁLLÁSI) KIADÁSOK, MAGÁNPOSTÁK GYŰJTŐINEK
SZAKCSOPORTJA

2015. december 3. (25.) szám

Készítette: FILEP LÁSZLÓ

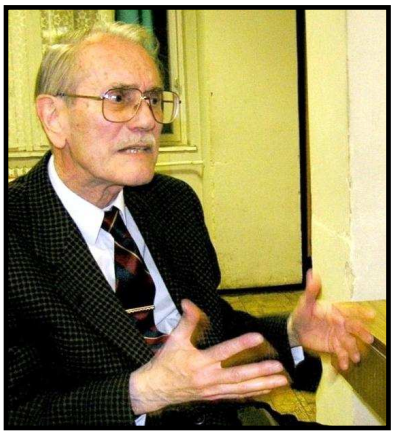

Flasch Dezső magyaráz

IN MEMORIAM

FLASCH DEZSŐ

1923 - 2005

10 éve, 2005. december 15-én hunyt el Flasch Dezső, a magyar helyi kiadások, az úgynevezett *megszállási bélyegek* nemzetközileg elismert, legnagyobb magyar szakértője.

Flasch Dezső – a logopédia területén végzett kimagasló munkája mellett – bélyeggyűjtő, bélyegszakértő, kutató, szakíró, a *Helyi (megszállási) kiadások, magánposták gyűjtőinek szakcsoportja* alapítója volt. Az 1987. szeptember 19-i alapítástól 5 éven keresztül, mint a szakcsoport elnöke, szerkesztette lapunkat, a **HELYI KIADÁSOK** -at, melynek sok fontos cikkét írta. Kutatói és szakírói tevékenységének legfontosabb fejezete a *Garantiezeichen auf Ungarischen Überdruckmarken mit Allen Lokal- und Besetzungsausgaben* – melyben a magyar helyi- és megszállási bélyegeken előforduló garanciajelzéseket dolgozta fel. Sajnálatos, hogy munkája – mivel

a németországi ARGE-Ungarn kiadásában jelent meg 1998-ban és több kiegészítése is készült 2003-ig – a magyar gyűjtők előtt jóformán ismeretlen.

A *Magyar Filatéliai Tudományos Társaságba* – melynek alapító tagja volt – való felvételemkor Dezső volt az egyik ajánlóm. A megszállási bélyegek témájában nekem tanítómesterem és atyai barátom volt, szakértői munkánk során sokszor dolgoztunk együtt – bár közös Szakértői Véleményt csak egyszer készítettünk. A Mafitt 25 éves jubileumára rendezett *IV. Mafitt Szalon „Gyűjteményeink gyöngyszemei"* kiállításon ezt a közösen tanúsított darabot mutattam be – tisztelgésül Flasch Dezső emlékének.

A bemutatott darab *A Csehszlovák Köztársaság postatörténete 1920. március 14-ig* című, az 1986-os bronztól a 2003-as nagy aranyozott ezüstéremig fejlődő kiállítási anyagomhoz tartozik: egy csehszlovák nyomtatvány levelezőlap, amely magyar nyelvű szöveggel nyomtatott céglevelezőlap, hátoldalán német nyelvű üzleti szöveggel. A küldeményt az 1919. május 15-től 1920. március 14-ig terjedő II. díjszabási időszakban, nehezen olvasható „VÁGÚJHELY" (ma: Nové Mesto nad Váhom, Szlovákia) magyar típusú túlélő postabélyegzéssel feladott, Lugos, Románia (ma: Lugoj, Románia) címzésű, egyezményes külföldre szóló, I. súlyfokozatú – 50 grammonként 5 haléř (a belföldi díjjal megegyező) kedvezményes díjú nyomtatvány. A postai díj 5 haléř-os Hradzsin bélyeg (Michel Nr. 2a, POFIS Nr.3) egyes bérmentesítésével leróva. A küldeményen a nyomtatvány jelzés nem szerepel ugyan, de mind alaki, mind bérmentesítési szempontból megfelel az egyezményes külföldre szóló, I. súlyfokozatú nyomtatványnak, s mint ilyen a gyűjtői forgalomban ritka.

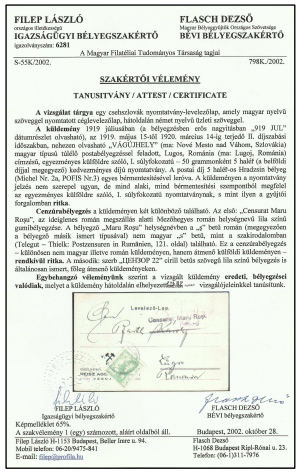
FILEP LÁSZLÓ
országos főtanácsigazságügyi bélyegszakértő
igazolványszám: 6281

FLASCH DEZSŐ
Magyar Bélyegzőgyártók Országos Szövetsége
BÉVI BÉLYEGSZAKÉRTŐ

A Magyar Filatéliai Tudományos Társaság tagjai

S-55K/2002. 798K./2002.

SZAKÉRTŐI VÉLEMÉNY

TANUSITVÁNY / ATTEST / CERTIFICATE

A **vizsgált tárgya** egy csehszlovák nyomtatvány-levelezőlap, amely magyar nyelvű szöveggel nyomtatott céglevelezőlap, hátoldalán német nyelvű üzleti szöveggel.

A küldemény 1919 júliusában (a bélyegzőhíven erős nagyításban „019 JUL" dátumrészlet olvasható), az 1919. május 15-től 1920. március 14-ig terjedő II. díjszabási időszakban, nehezen olvasható „VÁGÚJHELY" (ma: Nové Mesto nad Váhom, Szlovákia) magyar típusú túlélő postabélyegzéssel feladott, Lugos, Románia (ma: Lugoj, Románia) címzésű, egyezményes külföldre szóló, I. súlyfokozatú – 50 grammonként 5 haléř (a belföldi díjjal megegyező) kedvezményes díjú nyomtatvány. A postai díj 5 haléř-os Hradzsin bélyeg (Michel Nr. 2a, POFIS Nr.3) egyes bérmentesítésével leróva. A küldeményen a nyomtatvány jelzés nem szerepel ugyan, de mind alaki, mind bérmentesítési szempontból megfelel az egyezményes külföldre szóló, I. súlyfokozatú nyomtatványnak, s mint ilyen a gyűjtői forgalomban **ritka**.

Cenzúrabélyegzés a küldeményen két különböző található. Az első: „Censurat Maru Roşu", az ideiglenes román megszállás alatti Mezőhegyes román helységnevű lila színű gumibélyegzése. A bélyegző „Maru Roşu" helységnévben a „ş" betű román (megegyezően a bélyegző másik ismert típusával) nem magyar „s" betű, mint a szakirodalomban (Telegut – Thielk: Postzensuren in Rumänien, 121. oldal) található. Ez a cenzúrabélyegzés – különösen nem magyar illetve román küldeményen, hanem átmenő külföldi küldeményen – **rendkívül ritka.** A második: szerb „ЦЕНЗОР 22" cirill betűs szövegű lila színű bélyegzés is általánosan ismert, főleg átmenő küldeményeken.

Egybehangzó véleményünk szerint a vizsgált küldemény **eredeti, bélyegzései valódiak,** melyet a küldemény hátoldalán elhelyezett — vizsgálójeleinket tanúsítunk.

Levelező-Lap

FILEP LÁSZLÓ
igazságügyi bélyegszakértő

FLASCH DEZSŐ
BÉVI bélyegszakértő

Képmellékket 65%.
A szakvélemény 1 (egy) számozott, aláírt oldalból áll. Budapest, 2002. október 28.

Filep László H-1153 Budapest, Beller Imre u. 94.
Mobil telefon: 06-20/9475-841
E-mail: filep@profilo.hu

Flasch Dezső
H-1068 Budapest Rippl-Rónai u. 23.
Telefon: (06-1)311-7976

A közös Szakértői Vélemény kicsinyítve

Cenzúrabélyegzés a küldeményen két különböző is található: egy román és egy szerb. A szerb „ЦЕНЗОР 22" cirill betűs szövegű lila színű bélyegzés általánosan ismert, főleg átmenő küldeményeken. A közös Szakértői Vélemény készítésének oka a román cenzúrabélyegzés volt: egy különleges küldeményfajtán egy különleges cenzúrabélyegzés!

A nyomtatványra előbb az ideiglenes román megszállás alatti Mezőhegyes román helységnevű, „Censurat Maru Roşu" lila színű gumibélyegzése került. A bélyegző „Maru Roşu" helységnévben a „ş" betű román (megegyezően a bélyegző másik ismert típusával) nem magyar „s" betű, mint az a szakirodalomban (Telegut – Thielk: Postzensuren in Rumänien, 121. oldal) található. Ez a típusú cenzúrabélyegzés – különösen nem magyar vagy román küldeményen, hanem átmenő külföldi küldeményen – rendkívül ritka!

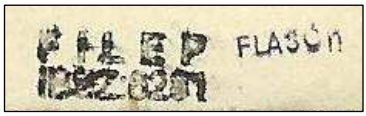

Vizsgálójeleink a küldemény hátoldalán (nagyítva)

A küldemény különleges mivoltának rögzítését én végeztem, míg a román cenzúrabélyegzés valódiságának tanúsítására Dezső barátomat kértem fel, aki e kérésnek szívesen eleget is tett.

Flasch Dezső emlékét szeretném e rövid kis írással megidézni – s emléke nem csak bennem él, hiszen

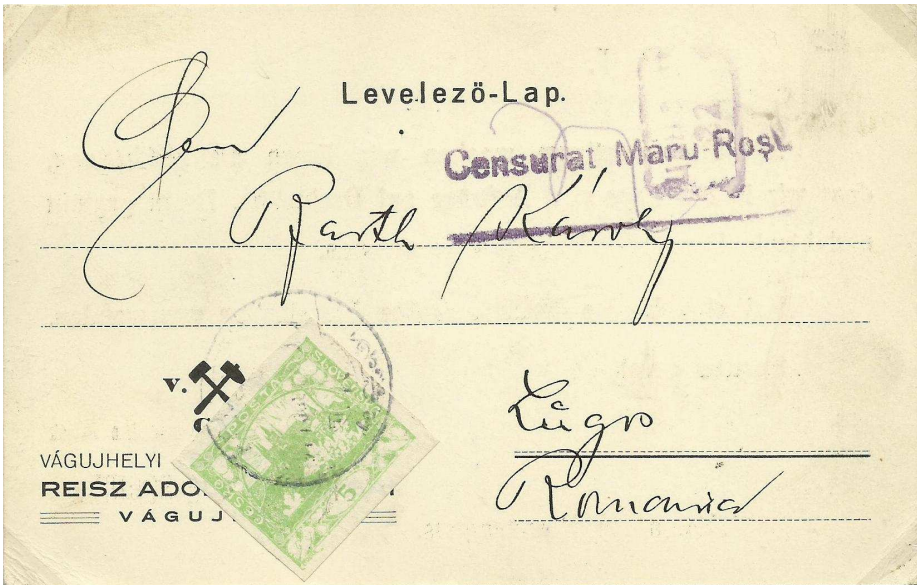

A küldemény címoldala

a Szakcsoport újjáalakításának ötödik évében, 2014-ben a *Helyi (megszállási) kiadások, magánposták gyűjtőinek szakcsoportja* egyhangúlag megszavazta (posztumusz) tiszteleti tagjának. *Filep László*

---------- o ----------

Könyvismertetés:

Horváth Lajos: Kárpátalja postatörténete a kezdetektől 2014-ig

Horváth Lajos kapta idén a MABÉOSZ legmagasabb kitűntetését, az évente egyszer kiadott *Gervay Mihály érmet.* Az érmet az a gyűjtőtársunk kaphatja meg, aki életművével, kiemelkedő és jelentős filatelista tevékenységével maradandót alkotott. Ennek az életműnek kétségtelenül legkiemelkedőbb darabja a most megjelent Kárpátalja monográfia.

„Megjelent a szerző 77. életéve alkalmából" (melyhez ezúton is gratulálunk!) olvasható az impresszum oldalon. A nagy sikerű Kárpátalja füzetsorozat első darabja 2005-ben került az olvasókhoz, Kárpátalja postatörténeti kronológiájával, majd sorban a többi – 10 füzetben 10 korszak és a kronológia melletti másik tematikus füzet – a sorozatot lezáró – hungarika füzet. A monográfia előzménye a Kárpátalja füzetsorozat – azonban a könyv nem csak a füzetek összessége, hanem a sorozat tartalmának jelentős bővítésével létrehozott önálló mű. Míg a Kárpátalja füzetsorozat 12 füzete összesen – az előszavak és a tartalomjegyzékek nélkül – 550, A5 méretű oldal, addig a könyv 443, A4 méretű oldal, vagyis konvertálva, a könyvben mintegy 170 oldalnyi új adat, információ található. Ez a plusz köszönhető annak, hogy Horváth Lajos, a neves történész-levéltáros szerző, az Országgyűlés Hivatalának nyugalmazott szakfőtanácsosa nem elégedett meg a füzetek összedolgozásával, de a – részben

a füzeteknek köszönhető – újabb kutatási eredményeket is feldolgozta a most megjelent Kárpátalja monográfiájában.

Az kötet bevezető részében előbb a megjelenést támogató szervezetek, a Magyar Bélyeggyűjtők Szövetsége és Gervay Mihály Magyar Postatörténeti Alapítvány elnökei, Tóth Csaba Kornél és Dr. Lővei György ajánló sorai, majd Gidófalvy Péter szerkesztő-kiadó előszava után a szerző emlékszik meg – az azóta elhunyt – Voloncs Gáborról, a Kárpátalja füzetsorozat lektoráról. A következőben ismét Gidófalvy Péter szerkesztő-kiadó és Horváth Lajos szerző ír a szerkesztői és szerzői gondokról.

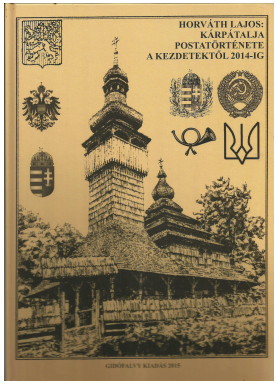

Ehhez kapcsolódva idézném a szerző által az egyik korábbi füzetben – mintegy ars poetikaként megfogalmazott sorait: *„Kárpátalja postatörténetét korszakonként {…} haladva tártuk fel {…} egy majdan megírandó kárpátaljai postatörténeti monográfiához. Már csak önvédelemből is szükséges, hogy valaki a magyar történelemben jártas írja meg ezt és tegye le a nemzet asztalára. Mert a gazdagnak látszó Kárpátalja postatörténeti irodalom többnyire külföldiek kezén keletkezett, akik csekély mértékben ismerik a valódi magyar történelmet. Anélkül pedig képtelenség hiteles képet nyerni és továbbadni Kárpátalja postatörténetéről."* Most íme, itt a Mű – mellyel véleményem szerint Horváth Lajos teljes mértékben teljesítette önként vállalt feladatát – továbbvivő nagy elődei, Dr. Simády Béla és – a méltánytalanul elfelejtett – Hrabál László munkáját.

A további tájékozódást térképek, bőséges jegyzetek és irodalomjegyzék segítik. Lektorálta Voloncs Gábor, kiadó-szerkesztő Gidófalvy Péter. Kapható – egyelőre – a szerzőnél (Horváth Lajos, 2112 Veresegyház Kölcsey u. 12.), és a Szabolcsi Bélyegújság Szerkesztőségénél (4461 Nyírtelek József A. u. 41.)

(Horváth Lajos: Kárpátalja postatörténete a kezdetektől 2014-ig, Gidófalvy Kiadás 2015. Nyírtelek, ára 5.000,- Ft) *-efel-*

---------- o ----------

Részlet a BIZALOM – havonta kétszer megjelenő szemle, a világ folyásáról és az ember alkotásairól – 1938. október 15.-én megjelent 20. számából:

„Oldalt a kis útról előkanyarodik egy magyar póstaautó és robog Ipolyság felé. Póstatiszteket, műszaki embereket visz, hogy azonnal átvegyék a póstaszolgálatot. Oldalt a kis útról előkanyarodik egy magyar póstaautó és robog Ipolyság felé. Póstatiszteket, műszaki embereket visz, hogy azonnal átvegyék a póstaszolgálatot.

A bevonuló csapatokkal egyidőben érkeztek Ipolyságra a magyar pósta emberei. A pósta volt az első magyar hivatal a megszállás óta Ipolyságon. Bámulatos gyorsasággal dolgoztak. Negyedóra múlva: már magyar feliratú zománctábla hirdette a póstaépület falán: Magyar Királyi Pósta. A hivatalban pedig megkezdődött a munka. A póstát megrohanták a szenvedélyes bélyeggyűjtők. Képeslapokra cseh bélyeget ragasztottak, hogy magyar bélyegzővel pecsételtessék le és így jussanak ritkasághoz. Pár percig ment is a dolog, de azután a hivatal vezetője megtiltotta. Ipolyságon többé nincs cseh bélyeg, csak magyar bélyeget szabad használni. így is özönlöttek a bélyeggyűjtők. A bevonulás napjáról keltezett lebélyegzést akartak."

A Visszatérések időszakának kisegítő bélyegzései IX-X. rész
Kárpátaljai kisegítő mozgóposta helyneves bélyegzés

A markofilia (bélyegzés-gyűjtés) tudományát nem művelő filatelisták előtt is közismert tény, hogy a Visszatérések időszakában nagyon sok féle-fajta kisegítő bélyegzést használt a Magyar Királyi Posta.

A mozgóposták által ideiglenesen használt kisegítő bélyegzők sem voltak hosszú ideig használatban – de azért nem csak pár napig vagy 1-2 hétig – mégis viszonylag kevés található belőlük (és az állandó mozgóposta bélyegzésekből sem sok példány maradt fenn). Mi lehet ennek az oka? A válasz a mozgóposta működésében keresendő. A mozgóposta járműve (általában egy vasúti kocsi) egy önálló postahivatal, a melyben a végállomásokon és útközben beérkezett küldeményeket rendeltetési helyük szerint irányítják, a levélpostai kezelést és a rovatolási munkákat elvégzik. Ezeken a beérkezett küldeményeken általánosságban már van postai kezelés: a feladási bélyegzés! A mozgóposta bélyegzés csak azokra a küldeményekre kerülnek rá, amelyek a mozgópostánál lettek feladva, például a vasúti kocsi oldalán lévő levélfelvevő nyílásba dobták be. Ezen kívül a mozgóposta bélyegzést belkezelésben használták – melyek többnyire nem kerülhettek gyűjtői kezekbe.

A bemutatott mozgóposta helyneves bélyegzést a Magyar Bélyegek Monográfiája VI. kötete a *Mp-S. Típuscsoport* megnevezés alatt írja le, mint a „NYIREGYHÁZA-BUDAPEST 19A" bélyegzést. A bélyegző a Rendeletek Tára a Magyar Kir. Posta részére (PRT) 1938. 19. szám mellékletében közölt 99.683/3-1938. számú rendelet (A magyar mozgóposták, jegyzékelőmenetek és postaszállításra felhasznált gépkocsijáratok jegyzéke. Érvényes 1938. évi május hó 15-től) szerint a 19. számú mozgóposta menetben Budapest ny. pu.-Nyíregyháza, tértiben Nyíregyháza-Budapest ny. pu. között közlekedik. A PRT 1938. 47. számában 1938. november hó 16.-i dátummal megjelent, Változások a mozgópostái jegyzékben. 128.216/3. számú rendelet szerint a járat a továbbiakban Budapest-Záhony-Ungvár és viszont között közlekedik. Ennek a járatnak a Magyar Bélyegek Monográfiája VI. kötete szerint nem készült helyneves bélyegző. A 19. számú mozgóposta Budapest-Nyíregyháza helyneves bélyegzőit ennek a Budapest-Ungvár és viszont közlekedő 19 számú Mozgóposta-járatoknak kisegítő bélyegzőjeként használták, 1939. március 8.-ig.

A Budapest-Nyiregyháza és viszont mozgóposta járat a továbbiakban 299-es számmal közlekedett (PRT, 1938. 48. szám, Változások a mozgópostái jegyzékben. II. 129.939/3. számú rendelet, 1938. november hó 23.-i dátummal).

A bélyegzést egy ungvári képeslapon mutatom be, melynek kézírásos hely- és dátumjelzése „Ungvár 1938. XI. 21." – mely megegyezik a mozgóposta kisegítő bélyegzés keltezésével (*16. ábra*).

Ezt a mozgóposta kisegítő bélyegzőt cserélték le 1939. március 8.-al, amikor is használatba vették az *Mp-T. Típuscsoport* alatti „UNGVÁR-NYIREGYHÁZA-BUDAPEST 19A" bélyegzőt. Az új bélyegzést egy Munkácson kiadott képeslapon mutatom be, mely a Kisszolyva határában található „Rozsypalova chata" nevű vendégházat ábrázolja, bélyegzése 1939. III. 28. – 20 nappal az új bélyegző használatba vétele után (*17. ábra*).

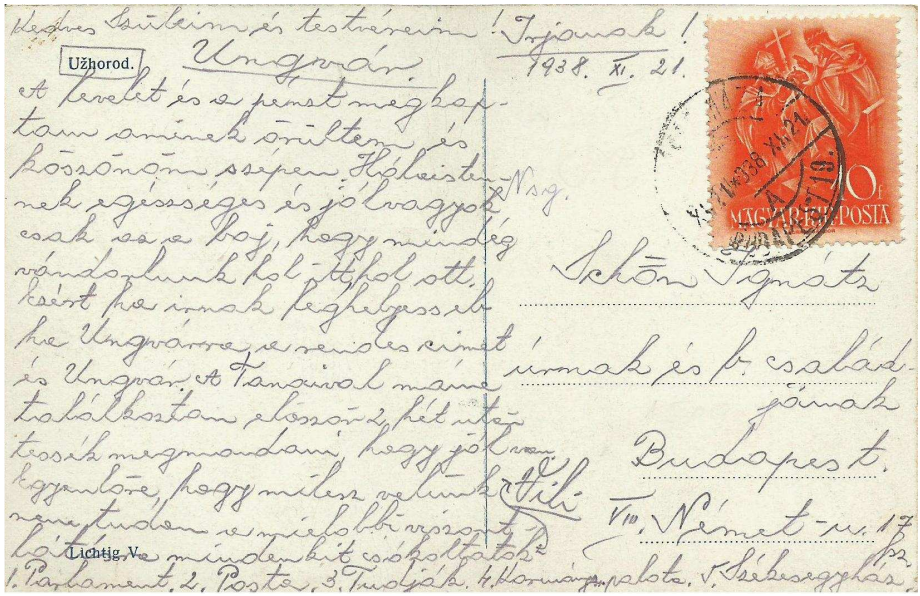

16. ábra: A „NYIREGYHÁZA-BUDAPEST 19A” mozgóposta kisegítő helyneves bélyegzés képeslapon

17. ábra: A végleges „UNGVÁR-NYIREGYHÁZA-BUDAPEST 19A” mozgóposta bélyegzés képeslapon

A 19. számú mozgóposta bélyegzését (sem a kisegítőt, sem a véglegest) sem Dr. Palotás Zoltán: Kárpátalja postabélyegzői 1939-1944 című cikksorozata (Philatelica 81/2; 82/1; 82/2) sem Dr. Simády Béla: Kárpátalja postatörténete című műve nem említi. A kisegítő bélyegző leírása Horváth Lajos: Kárpátalja postatörténete a kezdetektől 2014-ig című, 2015-ben megjelent monográfiájában sem szerepel, a 19. számú mozgóposta járatot a 201. oldalon, mint Budapest-Püspökladány-Körösmező közötti járatot írja le – azonban ez téves! A közölt képen nála is az „UNGVÁR-NYIREGYHÁZA-BUDAPEST 19" bélyegző szerepel, igaz nem „A" hanem „B" jelzőbetűvel.

Kárpátaljai helyneves kisegítő gumi mozgóposta bélyegzés

A korábbi, mozgóposták által ideiglenesen használt bélyegzők esetében már szó volt arról, hogy ezek a bélyegzők miért voltak csak rövid ideig használatban – s röviden rávilágítottunk ennek okaira.

A most bemutatott helyneves kisegítő, kétkörös gumibélyegző felirata a Szentkoronás címer körül „KIRÁLYHÁZA-DEBRECEN-BUDAPEST 305.", átmérője 35 milliméter.

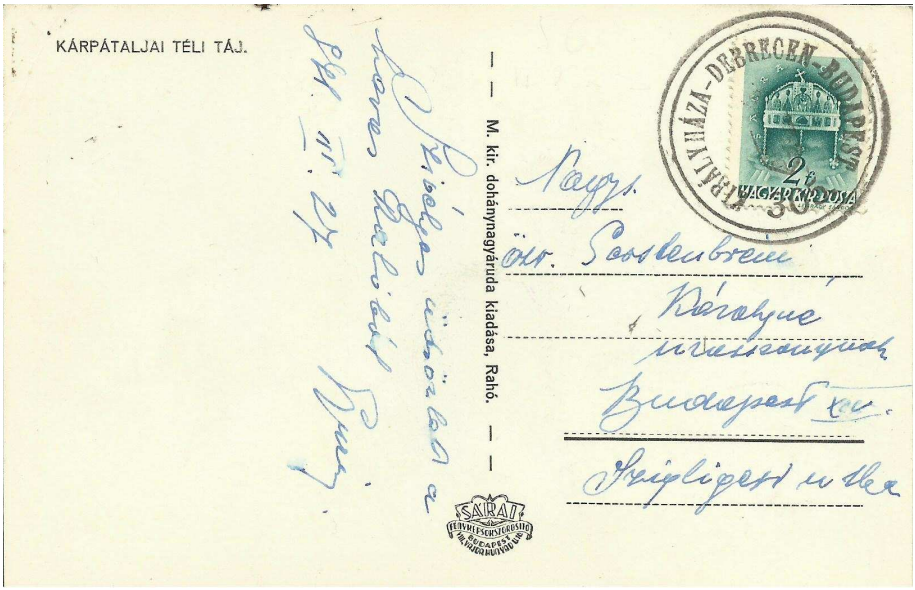

18. ábra: A „KIRÁLYHÁZA-DEBRECEN-BUDAPEST 305." Mozgóposta kisegítő gumi bélyegzés képeslapon

(A bemutatott kisegítő bélyegző párjának nyilvánvalóan léteznie kell „BUDAPEST-DEBRECEN- KIRÁLYHÁZA 305." felirattal is, azonban eddig még ilyet nem láttam.) A Kárpátaljai téli tájat ábrázoló, fekete-fehér képeslapon, kézzel, tintával írott dátum „941. III. 27". A bélyegzést Kostyán Ákos a Magyar Bélyegek Monográfiája I. kötetében a *Mp. Ks-hE. Típuscsoport 1940.* megnevezés alatt írja le („Az előző csoporthoz

kivitelű és elrendezésű h-bélyegző, de koszorú nélküli címerrajzzal {…} A sorszám helyett a mp. számával készülnek. Majd elmarad a mp. jelzés és helyette a helynevek {…} kerülnek a bélyegzőkre."), azonban a Monográfiája VI. kötetében, a IV. rész I. fejezetében, a mozgóposták által használt bélyegzők leírásánál nem találunk *Mp. Ks-hE. Típuscsoport 1940.* megnevezésű részt. Szakirodalmi említése Dr. Simády Béla: Kárpátalja postatörténete című műve 108. oldalán és Horváth Lajos: Kárpátalja postatörténete a kezdetektől 2014-ig című, 2015-ben megjelent monográfiája 202. oldalán található, 1940-es használati idővel, melyet a bemutatott példány meghosszabbít 1941-re is – mely további kérdéseket vett fel.

Ezeket a bélyegzőket – a járat átszervezése miatt – lecserélik az *Mp-T. Típuscsoport bélyegzőre.* 1940. december 12-vel előbb a „BUDAPEST-NAGYKÁROLY-KIRÁLYHÁZA 305." és „KIRÁLYHÁZA-NAGYKÁROLY -BUDAPEST 305." feliratú, majd 1941. április 17-el a „BUDAPEST-NAGYKÁROLY-KÖRÖSMEZŐ-ЯСИНА 305." és „KÖRÖSMEZŐ-ЯСИНА-NAGYKÁROLY-BUDAPEST 305." magyar-rutén kétnyelvű, acélból készült bélyegzőkre.

Ezek után vajon miért használták 1941. március 27.-én ezt, a forgalomból elméletileg már több hónapja kivont bélyegzőt?

A bélyegzés bemutatásának lehetőségéért köszönet *Gáll Ricsi* barátomnak!

Filep László

---------- o ----------

Megjelent

a Magyar posta- és illetékbélyeg katalógus díjjegyes nyomtatványokkal 2016-2017 kiadása.

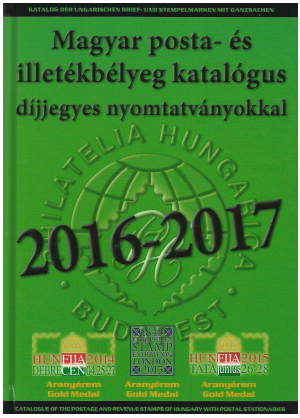

A 61 kiadás megváltozott, bővebb címe, egy megváltozott, bővebb tartalmat sejtett, és nem is kell csalódnunk. A vaskos, 671 oldalas könyvben nem csak a szokásos újdonság-bővítés történt, hanem lényeges tartalmi bővítések is, például mindjárt a címről: az egyes fejezetek bélyeg-kiadásai végéről kikerültek a díjjegyesek, hogy egy önálló fejezetben, bővebb tartalommal jelenjenek meg.

A Szakcsoportunkat érintő változások közül a leg-fontosabb, hogy több helyen megjelentetett figyelem-felhívó szövegben figyelmeztetik a gyűjtőket a hamisítványok veszélyeire és a szakértők igénybevételének fontosságára.

Örülünk, hogy a 474. oldalon a Nyugat-Magyarország VII. sornál kijavították a fordított képállású párok leírását, mivel egyes árverezők a téves leírás alapján a sima párokat is aránytalanul felértékelték. De utána: „Léteznek fordított képállású vágott párok is, melyek ára a fentinél magasabb." – Magasabb? Mennyivel? Például a 100 K fogazva 800, vágva 3000, vagyis közel négyszeres! A fordított képállású fogazott pár 5000 – a magasabb mennyi? 6000? 10-12000? A szerkesztőknek javasolt ötszörös ár (=25000) reális és sokkal konkrétabb lenne!

Az új kiadásban még benne van a tavaly elhunyt Voloncs Gábor – Szakcsoportunk tiszteleti tagja – neve is (gyászkeretben). Utódaiknak nehéz lesz pótolniuk! *-efel-*